

Галина ФЕДУН,
магістр, консультант

*Тернопільський комунальний методичний центр
науково-освітніх інновацій та моніторингу (м. Тернопіль)*

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Важливою умовою розвитку професійних компетентностей педагогічних працівників є забезпечення можливостей для їх повноцінного професійного зростання. Воєнний стан у країні вніс чимало змін в організацію освітнього процесу в закладах освіти, зумовив необхідність розвитку у вчителів нових компетенцій, вміння нестандартно мислити, швидко адаптуватися до змін, тому що освіта і наука продовжують активно розвиватися.

В умовах реформування освітньої галузі, за думкою А. Харківської [4], «зацікавити майбутніх учителів у професійному розвитку – означає забезпечити неперервність їхнього професійного самовдосконалення».

Особливості підвищення кваліфікації педагогів, організації освітнього процесу в умовах воєнного стану висвітлено в працях Н. Арістової, С. Кравченко, О. Максименко, Л. Масол, В. Рогової, та інш.

Педагоги стикнулися з багатьма викликами, які зумовлені тим, що країна перебуває у стані війни. Змінилися умови навчання здобувачів освіти, зокрема, впровадження дистанційного навчання; змінилися потреби учнів (необхідність у психологічній підтримці, емоційна нестабільність, підвищена тривожність); змінилися також завдання педагогів – потреба адаптувати навчальні програми до нових реалій, забезпечувати психологічну безпеку учнів, а не лише формувати ключові, предметні та міжпредметні компетентності. Збільшилося й психологічне навантаження на самих педагогів: стреси, постійна тривога, часто й педагогічне вигорання. Виникають і технічні труднощі (відсутність необхідного обладнання, нестабільний інтернет, інколи недостатнє вміння працювати з новими програмами, сервісами тощо. Тому виникає постійна потреба у вчителів підвищувати свою кваліфікацію, навчатися, вдосконалюватися в умовах змін.

Однією із професійних компетентностей педагогів, яка передбачає здатність визначати умови та ресурси професійного розвитку, є освіта впродовж життя. Саме курси підвищення кваліфікації при Тернопільському комунальному методичному центрі сприяють безперервному професійному зростанню педагогів. Можна відзначити зростання кількості охочих учителів підвищити свій професійний рівень саме під час методичних заходів практичного спрямування, адже педагоги готуються до впровадження профільної школи, яка є складовою реформи «Нової української школи» (НУШ). Це відповідь на усвідомлений запит суспільства на якісну й доступну освіту. Це про «розумну школу»; школу, яка готує до життя; створює рівні можливості для учнів, заохочує їх розвивати свої здібності і таланти.

Щоб якісно навчати дітей, учителі опановують нові техніки, зокрема у мистецтві, використовують нові матеріали та інструменти, навчаються користуватися сучасними онлайн-сервісами, створювати методичний контент, враховуючи нові виклики в освіті, а також опановують нові технології та методи арттерапії тощо.

В умовах воєнного стану саме арттерапія як вид психологічної корекції та психотерапії допоможе педагогам організувати освітній процес так, щоб подолати страхи і тривожність у дітей, зняти стреси, психологічну напругу, агресію та імпульсивність, гармонізувати внутрішній стан як і дітей, так і колег тощо.

Заклади освіти м. Тернопіль є учасниками Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?». Педагоги проходять курси підвищення кваліфікації, беруть участь у конференціях, семінарах, тренінгах, майстер-класах, інших практичних заняттях у партнерстві із Тернопільським національним педагогічним університетом імені Володимира Гнатюка та іншими закладами, адже вони як перші помічники та наставники, відіграють ключову роль у забезпеченні психологічного благополуччя своїх учнів.

Підвищення кваліфікації вчителів з питань ментального здоров'я – це інвестиція в майбутнє наших дітей. Щоб створити сприятливе, безпечне освітнє середовище, де кожен учень зможе розвивати свій потенціал, можна лише забезпечивши педагогів необхідними знаннями та навичками.

Важливим напрямом підвищення кваліфікації на сучасному етапі є навчання педагогів, як правильно спілкуватися з військовими, пораненими

воїнами, членами їх родин тощо. Вони у свою чергу повинні передати свої знання та навички дітям, адже надто важливим є дотримання певних правил у спілкуванні, щоб зробити повернення військових у цивільне життя комфортним та якнайбільш безболісним.

Педагоги міста також були учасниками проєкту «Творці без меж», метою якого є підтримка військовослужбовців, поранених воїнів, які перебувають на реабілітації в лікувальних закладах міста, а також дітей, які потребують допомоги. Майстер-класи є частиною програми арттерапії, яка допомагає учасникам справлятися зі стресом і труднощами через творчий процес. Проєкт реалізується за підтримки Українського культурного фонду, тернопільського художника Р. Давлетова та ТО «Нівроку».

Здійснювати професійний розвиток педагогічних працівників в умовах воєнного часу доречно також через удосконалення науково-методичного супроводу консультантами Тернопільського комунального методичного центру науково-освітніх інновацій та моніторингу та іншими організаціями, оновленням програм, їх модулів; використанням сучасних технологій, платформ та сервісів; розробка методичних рекомендацій щодо методики професійного зростання; заохочення до активної науково-методичної діяльності, підготовки підручників, посібників, різного методичного контенту; проведенні практичних занять; публікації зразкового досвіду учителів у періодичних виданнях, на освітніх сайтах; співпраці з вітчизняними та зарубіжними науковими та освітніми установами тощо.

Професійний розвиток педагогічних працівників передбачає постійну самоосвіту. Дуже важливим аспектом є також забезпечення умов щодо безперервного та ефективного науково-педагогічного, методичного розвитку педагогів з боку адміністрації закладів освіти, їх зацікавленість та потреба у високопрофесійних кадрах, що сприятиме і розвитку шкіл. Доцільним є також залучення працівників управління з надзвичайних ситуацій, різних служб, які допоможуть розвинути педагогам навички роботи під час надзвичайних подій.

В умовах воєнного стану освіта продовжує розвиватися, реалізовувати Концепцію Нової української школи, готується до впровадження профільного навчання тощо. Педагоги потребують активного навчання, підвищення кваліфікації, засвоєння нового досвіду, враховуючи виклики та проблеми. Тому важливою умовою залишаються створення

умов для професійного зростання освітян, забезпечення безпечного освітнього середовища для педагогів, що сприятиме розвитку освітньої галузі та задоволенню потреб усіх учасників освітнього процесу.

Список використаних джерел:

1. Вдовиченко К. С. Підвищення кваліфікації як важлива складова ефективної професійної діяльності педагогічних працівників ЗП(ПТ)О. *Розвиток науково-методичної компетентності педагогічних працівників ЗП(ПТ)О в умовах воєнного стану та пандемії*: матеріали регіонального науково-практичного семінару (м. Біла Церква, 26 травня 2022 р.) / упор. А. Єрмоленко. Біла Церква, 2022. С. 13–17.
2. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи / за заг. ред. М. Грищенка. Київ, 2016. 40 с. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 10.10.2024).
3. Одарченко В. І. Професійний розвиток науково-педагогічних працівників в умовах воєнного стану. *Вісник науки та освіти*. 2023. № 8(14). С. 714–723. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-8\(14\)-714-723](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-8(14)-714-723)
4. Харківська А. А. Мотивація майбутніх учителів фізичного виховання до професійної діяльності та саморозвитку. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Педагогічні науки* : зб. наук. пр. 2017. № 153. С. 150–155.